

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 107/06-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. mája 2006 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť Z. Š., bytom K., zastúpenej advokátom JUDr. J. M., K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 2/2005 (pôvodne pod sp. zn. 15 C 104/2003) a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 2/2005 p o r u š i l základné právo Z. Š. na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 2/2005 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prieťahov.

3. Z. Š. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia Z. Š. v sume 8 682 Sk (slovom osemtisíc šesťstoosemdesiatdva slovenských korún).

5. Okresný súd Košice – okolie je p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia v sume 8 682 Sk (slovom osemtisíc šesťstoosemdesiatdva slovenských korún) do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 29. marca 2006 č. k. I. ÚS 107/06-9 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Z. Š., bytom K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice - okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 2/2005.

Zo sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka 21. októbra 2003 podal okresnému súdu návrh na určenie výživného pre manželku, ktorý do dňa podania sťažnosti ústavnému súdu vo veci nerozhodol.

Sťažovateľka sa domáhala toho, aby ústavný súd vo veci rozhodol nálezom, v ktorom vysloví, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 2/2005 bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ďalej navrhla, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v predmetnej veci bez zbytočných prietáhov a uložil mu povinnosť vyplatiť jej finančné zadosťučinenie vo výške 50 000 Sk a uhradiť trovy konania, ktoré jej vznikli v súvislosti s konaním pred ústavným súdom.

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd zastúpený jeho predsedom JUDr. J. P., listom sp. zn. Spr. V 196/2006 z 2. mája 2006 a právny zástupca sťažovateľky stanoviskom k vyjadreniu okresného súdu listom doručeným ústavnému súdu 9. mája 2006.

2. 1. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedol, že: *„(...) zotrávame na svojom stanovisku, ktoré sme sťažovateľke oznámili v odpovedi na sťažnosť dňa 11. 11. 2005. (...) oznamujeme, že netrváme na ústnom pojednávaní sťažnosti.“*

V prílohe svojho vyjadrenia predseda okresného súdu predložil ústavnému súdu svoju odpoveď na sťažnosť sťažovateľky sp. zn. Spr. 2092/05 z 11. novembra 2005, v ktorej popísal chronológiu úkonov, ktoré súd vo veci vykonal a uviedol nasledovné relevantné skutočnosti:

«Nie je pravdou, že v konaní došlo k prietahom z dôvodu, že súdy „si to konanie prehadzovali, pričom sa stále menili spisové značky“ tak ako to uvádzate v sťažnosti.

(...) to (...), že Váš návrh bol posudzovaný raz ako výživné na mal. dieťa a raz ako manželské výživné, ste spôsobili svojim podaním zo dňa 21. 10. 2003 (...).

Vzhľadom na to, že vo veci sa koná, hodnotím Vašu sťažnosť ako nedôvodnú.»

2. 2. Právny zástupca sťažovateľky vo svojom stanovisku k vyjadreniu okresného súdu uviedol:

„(...) Okresný súd Košice okolie v konaní zavinil prietahy pretože nepostupoval podľa ust. § 5, § 6, § 43 Osp, ktoré mu ukladá, aby súd poučil účastníčku konania o jej

právach a povinnostiach a nepostupoval v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná. (...)

Vo vyššie označenej veci oznamujem, že súhlasím v zmysle ust. § 30 ods. 2 zák. č. 38/1993 Z. z. s tým, aby Ústavný súd Slovenskej republiky upustil od ústneho pojednávania.“

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní - vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva - ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03, I. ÚS 65/04).

II.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 16 C 2/2005:

- 21. október 2003 – sťažovateľka podala okresnému súdu návrh na určenie manželského výživného proti R. Š., bytom R. (ďalej len „odporca“);
- 14. január 2004 – okresný súd upovedomil účastníkov konania o postúpení veci Okresnému súdu Košice II z dôvodu miestnej príslušnosti, pretože návrh posúdil ako určenie výživného pre maloletého;
- 5. február 2004 – spis bol doručený Okresnému súdu Košice II, kde bol vedený pod sp. zn. 12 C 29/2004;

- 30. november 2004 – Krajský súd v Košiciach uznesením č. k. 14 NcC 91/04-23 rozhodol, že miestne príslušným súdom vo veci konať je okresný súd;
- 13. január 2005 – spis bol vrátený okresnému súdu;
- 24. január 2005 – okresný súd požiadal Úrad práce sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“) o zaslanie správy;
- 25. január 2005 – okresný súd vyzval sťažovateľku na oznámenie údajov (údaj o štátnom občianstve, od kedy žiada manželské výživné) a predloženie sobášneho listu a rodného listu maloletej N.;
- 1. február 2005 – sťažovateľka predložila okresnému súdu opravený a doplnený návrh o určenie výživného pre manželku;
- 10. február 2005 – úrad práce zaslal správu okresnému súdu;
- 3. marec 2005 – okresný súd vyzval sťažovateľku na predloženie potvrdenia majetkových pomerov;
- 14. marec 2005 – sťažovateľka predložila okresnému súdu potvrdenie o osobných, majetkových a zárobkových pomeroch a potvrdenie o poberaní rodičovského príspevku;
- 31. marec 2005 – okresný súd priznal sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov;
- 31. marec 2005 – okresný súd zaslal účastníkom konania poučenie o ich procesných právach a povinnostiach;
- 28. apríl 2005 – okresný súd požiadal Obecný úrad R. (ďalej len „obecný úrad“) o prešetrenie pobytu odporcu;
- 19. máj 2005 – obecný úrad oznámil okresnému súdu, že odporca sa zdržiava v zahraničí;
- 6. jún 2005 – okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľky na oznámenie pobytu odporcu;
- 6. júl 2005 – okresný súd požiadal Obvodné oddelenie Policajného zboru Slovenskej republiky B. (ďalej len „obvodné oddelenie“) o prešetrenie pobytu odporcu a zaslal žiadosť Registru obyvateľstva Slovenskej republiky B. (ďalej len „register obyvateľstva“) o zistenie pobytu odporcu;
- 25. júl 2005 – register obyvateľstva predložil okresnému súdu odpoveď na jeho dožiadanie;
- 27. júl 2005 – obvodné oddelenie predložilo okresnému súdu odpoveď na jeho žiadosť;

- 19. apríl 2006 – okresný súd požiadal Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky B. (ďalej len „generálne riaditeľstvo“) o oznámenie, či sa odporca nachádza vo väzbe alebo vo výkone trestu,
- 2. máj 2006 – okresnému súdu bola predložená odpoveď generálneho riaditeľstva, že odporca nie je vo väzbe ani vo výkone trestu.

III.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prierahov (...).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza spravidla až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na naplnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne

orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 232/03). Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (napr. II. ÚS 21/01).

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní o určenie výživného pre manželku vedenom pod sp. zn. 16 C 2/2005, došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, I. ÚS 79/05). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, rozhodovanie o manželskom výživnom môže v okolnostiach danej veci predstavovať určitý stupeň zložitosti súvisiaci napr. s tým že bolo treba zisťovať bydlisko odporcu. Doterajšia dĺžka napadnutého konania však podľa názoru ústavného súdu nebola závislá od zložitosti veci. Napokon ani predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení nepoukázal na skutkovú alebo právnu zložitosť predmetnej veci.

2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prietahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a konštatuje, že okresný súd bol v danej veci opakovane nečinný, a to konkrétne od

14. januára 2004 do 13. januára 2005 (*dvanásť mesiacov*) a od 6. júla 2005 do 19. apríla 2006 (*viac ako deväť mesiacov*). Uvedená nečinnosť okresného súdu nie je ničím ospravedlniteľná, pretože dvadsaťjeden mesiacov súd nevykonával vo veci úkony, ktoré mali smerovať k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka ako navrhovateľka v predmetnej veci počas súdneho konania nachádzala, čo je základným účelom práva zaručeného v citovanom článku ústavy (pozri napr. I. ÚS 41/02). Uvedené obdobia nečinnosti okresného súdu bez akýchkoľvek zákonných dôvodov treba považovať za zbytočné prietahy v konaní, ktoré sú z ústavnoprávneho aspektu netolerovateľné, pretože k uvedeným zbytočným prietahom nedošlo v dôsledku zložitosti veci ani správania sťažovateľky, ale predovšetkým v dôsledku postupu súdu. K nečinnosti došlo pritom napriek tomu, že predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o manželskom výživnom, t. j. o veci, ktorej povaha (spor o existenciu nárokov, ktoré môžu byť zdrojom príjmov sťažovateľky) si vyžaduje osobitnú starostlivosť všeobecného súdu o naplnenie účelu súdneho konania, čo okrem iného znamená, že všeobecný súd má povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná a skončená (§ 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie (pozri napr. I. ÚS 145/03, I. ÚS 142/03, I. ÚS 19/00). Okrem uvedeného na vrub súdu treba pričítať aj to, že napriek tomu, že v potvrdení o prijatí návrhu z 21. októbra 2003 predmet sporu bol označený ako určenie výživného pre manželku, o ktorom bol vecne a miestne príslušným rozhodovať okresný súd, vec - podľa uznesenia krajského súdu č. k. 14 NcC 91/04-23 z 30. novembra 2004 - postúpil na prerokovanie a rozhodnutie miestne a vecne nepríslušnému súdu, čím spôsobil neopodstatnené predĺženie napadnutého konania, teda prietahy v konaní. Ústava pritom v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote (pozri napr. I. ÚS 156/02).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka sa domáhala priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 50 000 Sk s odôvodnením dlhodobej právnej neistoty.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je pre sťažovateľku dostatočným zadosťučinením. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti, s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky, najmä vzhľadom na opakovanú nečinnosť, ale aj neefektívnu činnosť okresného súdu, považuje za primerané vo výške 40 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľke do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

6. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania z dôvodu jej právneho zastúpenia.

Ústavný súd priznal sťažovateľke odmenu za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2006 (príprava a prevzatie veci, úprava sťažnosti z 2. mája 2006 a stanovisko

k vyjadreniu okresného súdu z 9. mája 2006) podľa § 13 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z.) vo výške 8 190 s režijným paušálom vo výške 492 Sk. Za právne zastúpenie sťažovateľky v konaní pred ústavným súdom tak vznikol nárok na náhradu trov vo výške 8 682 Sk.

Keďže ústavný súd po splnení podmienok ustanovil sťažovateľke právneho zástupcu na jej zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, uložil Kancelárii ústavného súdu uhradiť ustanovenému právnenému zástupcovi trovy právneho zastúpenia.

Podľa ustanovenia § 31a zákona o ústavnom súde sa na konanie pred ústavným súdom použijú primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Podľa § 148 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia na účet ústavného súdu do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 a 5 výroku tohto rozhodnutia.

5. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. mája 2006